

1. Το ακομπανιαμέντο

Οι "θέσεις" απ' τις οποίες εκκινά αυτή η μικρή συμβολή στο ιστορικό το οποίον αποπειράθηκε ο κ. Χ. Μακρυγιώργος, είναι οι εξής :

α) Ανάμεσα στους (όντως λαλίστατους) λαθροσυμπορευτές του οργανωμένου λαϊκισμού και στους οπτασιαζόμενους ελληναράδες, το φάσμα του πολιτικού-μας λόγου κάνει πράγματι κοιλιά. (Ίσως διότι οι πολίτες αυτού του προσανατολισμού δέν διαθέτουν τις ηχηρές, άρα αφελείς, βεβαιότητες των άλλων – και επομένως δέν φωνασκούν).

β) Κι όμως σήμερα, τα συστατικά εκείνου του πολιτικού λόγου, κυριαρχούν στη Χώρα – τουλάχιστον σ' όσους εκ του ΠΑΣΟΚ και τηςΝΔ σεμνύνονται (τώρα) οτι ανήκουν στον μεσαίο χώρο (και το καμαρώνουν κιόλας) – ΕΜΑΣ όμως, τότε, μας εμυκτήριζαν αμφότεροι και οι τρεις.

γ) Ο (ηξημένου ιξώδους) πολτός ιδεών που μας περιρρέει ακόμα, δέν επιτρέπει να διακρίνομε την πορεία των ρευμάτων τα οποία διέτρεχαν, επι μισόν αιώνα τώρα, το ιδεολογικό-μας σώμα. Καιρός λοιπόν ήταν να τον ανα-τάμομε αυτόν τον πολτό : Να ιδούν κι οι σημερινοί συμπολίτες-μας πούθε ξεφύτρωσαν οι σύγχρονες (σοσιαλδημοκρατικές στην ουσία τους) ιδέες, και πώς καταφέραμε να τις επαναανακαλύψομε (όταν οι άλλοι Ευρωπαίοι τις είχαν κάνει πράξη πρίν απο σαράντα χρόνια – κι εμείς τους ξεφωνίζαμε ως "ΕΟΚ και ΝΑΤΟ").

δ) Βεβαίως κι υπάρχουν ευθύνες – αυτή είναι η φύση του πολιτικού αθλήματος : Όσοι σταλινικοί, όσοι λαθρέμποροι ξυλομαξισμών, κι όσοι κενολόγοι εθνοβολεψάκηδες – ήρθε η ώρα να αναλογισθούμε "πώς γάιδαροι μαλώνανε σε ξένον αχυρώνα" και ρίζανε τον τόπο τρεις χαμένες δεκαετίες πίσω, δεκαετίες εμφυλίων, αφενός, και λεξιμαγικών πολέμων, αφετέρου.

ε) Κι ο Λαός; Κατα την κυρίαρχη πολιτική αντίληψη, ο Λαός κείται στο απυροβόλητο, ανεύθυνος –μιάς κι η αφελής μηχανιστική θεωρία διδάσκει οτι οι λαοί είναι ως οι αθώες παρθένες που στολίζονται ή εκπορνεύονται απ' τους προστάτες τους. Κι επειδή βεβαίως δέν συμμερίζομαι αυτήν την αυτοκτονική άποψη, ξεκινάω απ' την αντιλαϊκιστική θέση οτι εμείς οι ίδιοι (όλοι) έχομε την ευθύνη του γνωστού σουξέ " ό,τι φάμε κι ό,τι πιούμε κι ό,τι αρπάξει". Όσο νωρίτερα το παραδεχθούμε, τόσο ταχύτερα θα 'ρθεί κι η σωτηρία (πορτογαλικού και ιρλανδικού τύπου, βέβαια – μήν πάει ο νούς-σας σε τίποτ' άλλα μεγαλεία).

Αυτές οι πέντε θέσεις εκκίνησης, ξεκαθαρίζουν το (άχαρο) πολιτικό στίγμα του γράφοντος. Μέσα σ' αυτό το πολιτικό "ακομπανιαμέντο" κολυμπάνε κι οι λίγες αναμνήσεις που ακολουθούν. Αναμνήσεις οι οποίες καθεαυτές μέν είναι ασήμαντες – δίνουν όμως αφορμή να σχολιασθεί ο πολιτικός (κι όχι μόνον κομματολογικός) τους περίγυρος.

2. Πρίν απ' τη μεταπολίτευση

α) Εκεί, στη οιονεί σκιώδη κυβέρνηση του Γεωργίου Παπανδρέου (πρίν απ' το 1963), υπηρετούσαμε τον Ζίγδη (ο Αντώνης ο Λιβιεράτος, ο Άρης ο Δειμέζης, ο Χάρης ο Ρέντης κι εγώ) σε θέματα βιομηχανίας και δημοσίων έργων. Ευαγγελιζόμασταν "Μελέτη και Επιστήμη", ενώ τα οράματα κοινωνικής δικαιοσύνης περνούσαν μέσα απ' τη Δημοκρατία και την Ανάπτυξη – κι όχι απ' τη μεταφυσική της Επανάστασης ή απ' την εθνικιστική Απραξία. Ήταν, ας πούμε, ο απόηχος των λόγων του μεγάλου Αλεξ. Παπαναστασίου "δέν επιθυμούμε τη Δημοκρατία εκδικήτριαν · την θέλομε έμπλεων δικαιοσύνης, επιεικίας και ανθρωπισμού" (1924). Αλλ' η έλλειψη εσωτερικής συνοχής εκείνης της παν-μάζωξης που ήταν η Ένωση Κέντρου (καθώς και ορισμένες λεξιμαγικές τάσεις των Αρχηγών μας), δέν αφήναν περιθώρια για τη δημιουργία εύρωστης και ευδιάκριτης παράδοσης. Άλλωστε, σε λίγο, ενοχλημένος κι απ' τον ανακατωσούραν Υιόν που μόλις είχε επιστρέψει στην Ελλάδα, θα κρατηθώ ένα βήμα πίσω. Εις δέ τον Περικλή τον Πάγκαλο, πρόεδρο της ΕΦΕΕ, (όταν πήγα να τον 'δώ στου Αβέρωφ όπου τον είχαν χώσει οι ούς ο θεός εμώρανε πρίν ή απωλέση), θα του 'πώ "φυλάξου απ' τον επελαύνοντα αρχιποπουλίστα" – ο οποίος πάντως είχε ήδη προλάβει να του τάξει επιτραχήλια. Αλλ' οι καιροί δέν ήσαν μενετοί : Η χρόνια μυωπία της Συντήρησης, με μιάν απότομη στροφή του εκκρεμούς, θα μας ρήξει στην ανήκουστη περιπέτεια της χούντας, η οποία κουβαλώντας νερό στον μύλο της επαναστατικής Αριστεράς, θα υπονομεύσει τα όποια προγεφυρώματα κοινοβουλευτικής σοσιαλδημοκρατίας είχαν προλάβει να γίνουν.

β) Σε καναν μήνα απάνω, με καλεί ο παλαιός κοινωνιολόγος Δ. Δανιηλίδης, μέσω του κοινού φίλου Γιώργου Μερκούρη, και μου λέει : "Καλά, δέν ντρέπεσθε που σας κυβερνούν οι δεκανείς ;". Ντρέπομαι, του λέω – κι εκείνο το συναίσθημα της κατασχύνης δέν μ' έχει αφήσει έκτοτε.

Εντωμεταξύ, απολύουν τη γυναίκα-μου απ' τη ΔΕΗ "για αντικαθεστωτική δράση", ο δέ συνάδελφος Καθηγητής του Πολυτεχνείου Αλέκος Παππάς (κεντρώς δημοκρατικός) φθάνει να μου πεί "μόνον άν πιάσουμε τ' άρματα σωζόμαστε"...

Δέν ωφελεί να κρύψω σήμερα το αίσθημα ανικανότητας που ένοιωθα την εποχή εκείνη, που δέν αμβλυνόταν καθόλου απ' τις διαλέξεις-μου εδώ κι εκεί (με θέμα την ελευθερία), τις επιστολές και τις συνεντεύξεις-μου στις εφημερίδες (με διαμαρτυρίες για συγκεκριμένες ενέργειες της Διοικήσεως), τη μικρή συνεργασία-μου στη "Συνέχεια", τα λεπτομερή-μου άρθρα στα πρώτα τεύχη των "Προσανατολισμών (θέμα η Ελευθερία, και πάλι), την συμπάρασταση φοιτητών στο δικαστήριο, ούτε κι απ' τη σημαδιακή διάλεξη "Η Αναστάτωση των Νέων" την οποία έκαμα στο ξενοδοχείο "Γαλαξίας" στις 12 Νοεμβρίου 1973 – λίγες ώρες πρίν απ' την ιστορική κατάληψη του Πολυτεχνείου (βλ. το βιβλίο-μου "Οι Συνιστώσες της Ελευθερίας", Αλκαίος, Ιούνιος 1974). Η σοσιαλδημοκρατία-μας δέν είχε πέραση. Στα μέν μάτια των κρατούντων ήταν γραφική ("φιλοσοφών και σοσιαλίζων" ήσαν οι χαρακτηρισμοί του φακέλου-μου στο τότε Υπουργείο Παιδείας– όπως τον βρήκε ο αείμνηστος Ε. Κοκκινόπουλος, στα 1969), στα δέ μάτια πολλών αγωνιστών της αντίστασης ήταν απλούστατα αλυσιτελής.

γ) Πέραν όμως των προσωπικών εμπειριών του καθενός μας, τα μεγάλα γεγονότα της περιόδου εκείνης έτρεχαν. Θέλω μάλιστα εδώ να επαναλάβω την σημασία που είχαν, κατα τη γνώμη μου, τα προδρομικά γεγονότα του Πολυτεχνείου στις 14 Φεβρουαρίου του 1973, μια βδομάδα ΠΡΙΝ απ' τα γεγονότα της Νομικής : Το μεσημέρι της αποφράδας εκείνης ημέρας, κι ενώ στην πύλη της Πατησίων η Σύγκλητος, με τον Διευθυντή της Αστυνομίας και με τον Εισαγγελέα, συζητούσαν την ειρηνική αποχώρηση των 500 σπουδαστών που είχαν συγκεντρωθεί (διαμαρτυρόμενοι για τον "περι υποχρεωτικής στρατεύσεως των απόντων φοιτητών" νόμο) – ορδές "αγνώστων" μπουκάρουν απ' τις πλαϊνές πύλες του Πολυτεχνείου, κι αρχίζει ενα ανελέητο κυνηγητό και ξυλοκόπημα των πάντων. Ο Σταθμός των Πρώτων Βοηθειών και τα κελλιά της ΓΔΕΑ γεμίζουν.

Την άλλη μέρα, ανεβαίνω στα σκαλιά της Πρυτανείας και ζητάω δημοσίως απ' τους Σπουδαστές που κακοποιήθηκαν, να έρθουν στο γραφείο μου να συντάξουμε τις σχετικές καταγγελίες, για να υποβάλω μήνυση κατ' αγνώστων. Μέχρι το βράδυ έχω συγκεντρώσει 30 ενυπόγραφες (και ανατριχιαστικές) περιγραφές, τις οποίες τις φυγαδεύω στο σπίτι της μάννας μου (ένα μέρος τους, μέσω της βουλευτού κ^αs Short, θα σταλεί στην Αγγλία). Την νύχτα, το γραφείο-μου εις μάτην θα γίνει φύλλο και φτερό. Μια ένδειξη αυτών των τραγικών κειμένων είναι μιά μόνο φράση της φοιτήτριας Μ. Δ. : "Ολόκληρη στρατιά απο ασφαλίτες με χτύπησαν τόσο που να μήν καταλαβαίνω πού βρίσκομαι - κι ενώ είχα πέσει πια στο πεζοδρόμιο, κάποιος με κλώτσαγε στα πλευρά". Σε τί πόδια είχε πέσει το μέλλον της Χώρας; Κι η μὲν μήνυση δὲν υποβλήθηκε τότε (πώς θα 'παιρνα στο λαιμό-μου τόσους νέους), στις 22 Φεβρουαρίου όμως στη συνέντευξή-μου στην εφημερίδα "Προοδευτική" θα περιγράψω πρώτα την έννοια του πανεπιστημιακού ασύλου ("το κύκλωμα ελευθερία/ευθύνη") και θα διατυπώσω την ελπίδα ριζικής αναθεώρησης της πολιτικής "πρὶν συμβούν ανεπίτρεπτες μεταλλάξεις", που συνέβησαν ὄντως Ψ κι ακόμα τον πληρώνουμε τον πολιτικό κονφουζιονισμό που προκλήθηκε απ' τη Χούντα...

δ) Ο Νοέμβριος του 1973 ήταν αλλιώς. Η πείρα που είχε αποκτηθεί σταδιακά απ' τους Σπουδαστές-μας, επέτρεψε την υπομονετική διαμόρφωση θέσεων μέσα στις Γενικές Συνελεύσεις τους, το βράδυ της 14ης Νοεμβρίου : Αυτές οι (σοσιαλδημοκρατικές στην ουσία τους) θέσεις επικράτησαν τελικώς στην κατάληψη - αλλιώς θα είχε γίνει αλαλούμ.

Ένα μόνο επεισόδιο θέλω να υπογραμμίσω για το πρωί της 17ης Νοεμβρίου: Φθάσαμε με χίλια βάσανα στην έκτακτη Γενική Συνέλευση Καθηγητών, την οποία είχε συγκαλέσει εκ των ενόντων ο καλός-μας Πρύτανης Κ. Κονοφάγος, στου Ζωγράφου. Εκεί, βαρέθηκα πιά ν' ακούω τις ίδιες γενικόλογες κενολογίες απο σεβαστούς παλαιότερους Συναδέλφους – και διαβάζω ένα σχέδιο Ψηφίσματος (που το είχα σκεφθεί αμέσως μετά την είσοδο του άρματος στο Πολυτεχνείο). Παραθέτω εδώ μόνον την τελευταία παράγραφο (απ' τα μαγνητοφωνημένα Πρακτικά):

*" Εν όψει πάντων των ανωτέρω, η Σ. του ΕΜΠ διαδηλοῖ την ανάγκην ρυθμίσεως του όλου προβλήματος της φοιτητικής αναταραχής, επι τη βάσει ευρυτέρων και μονιμωτέρων μέτρων, ἥτοι της θεσπίσεως των **δημοκρατικῶν ελευθεριῶν** εις την Χώραν, μόνων ικανῶν πλέον δια την ριζικὴν και μακρόπνοον λύσιν καί του προβλήματος αυτού".*

Και την μὲν πρότασή-μου την ψήφισε μόνον ο Νίκος ο Αθανασιάδης – αλλα τί νόημα πια είχαν τα λόγια; Είχε δυστυχώς μιλήσει το αίμα.

3. Μετά την Μεταπολίτευση

α) Το καλοκαίρι του 1974, δὲν είχα ακόμη συνειδητοποιήσει τη συστηματική α λ λ ο ί ω σ η του πολιτικού αισθήματος του λαού-μας, την οποίαν είχε καταφέρει να προκαλέσει η επταετία του νηπιακού πολιτικού λόγου. Γι' αυτό ακριβώς και εμάκρυνα τον λόγο στο προηγούμενο κεφάλαιο. Αλλιώςτικα, η κατανόηση της αποτελμάτωσης των πολιτικών πραγμάτων-μας θα ήταν δυσκολότερη νομίζω. Κάναμε λοιπόν "αποχουντοποίηση" • μεγάλη κουβέντα : Η πολιτική βούληση κι η αντίστοιχη νομική διατύπωση δὲν μπορούσαν να είναι σαφείς. Ένα σημαντικό, φεύ, ποσοστό του λαού-μας (απολιτικό ή "φιλήσυχο" ή βολευόμενο ή κλπ) δὲν ήταν και τόσο εχθρικό προς τους πραξικοπηματίες • μέχρι πού έχεις δικαίωμα να φθάσεις το μαχαίρι; Ακόμα νοιώθω περίεργα που κηδεμόνευσα για λίγο την ἔδρα του εν αργία Πρυτάνεως Αντωνίου Λοΐζου – ενος φύσει αγαθού ανθρώπου ο οποίος, όχι μόνον παραιτήθηκε τον Φεβρουάριο του '73 διαμαρτυρόμενος για τους τότε ξυλοδαρμούς, αλλα και ενέμεινε σ' αυτήν την παραίτηση, παρά τις προσωπικές απειλές του Παττακού.

Η απελευθέρωση όμως είχε μίαν πολύ ευρύτερης σημασίας αγαθή συνέπεια για το Πολυτεχνείο : Όλες οι μελέτες κι οι προτάσεις μεταρρυθμίσεων τις οποίες κάναμε κατά τη διάρκεια της επταετίας, μπαίνουν στο χοντροντούλαπο του Υπουργείου. Τώρα, είχαμε την ευκαιρία να τις πραγματώσουμε. Και το κάναμε, χέρι-χέρι με τους τότε Σπουδαστές – τη λεγόμενη "γενιά του Πολυτεχνείου" : Ο θεσμός του ακαδημαϊκού εξαμήνου, τα προαπαιτούμενα μαθήματα, οι κατευθύνσεις σπουδών, ο σύμβουλος-καθηγητής, αλλ' ακόμη και η εύλογη συμμετοχή των Σπουδαστών στα όργανα διοικήσεως ("κατά πρόσκλησιν"), η θεσμοποίηση της Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης – όλα τούτα έγιναν τότε στο ΕΜΠ. Πολύ αργότερα, ο νόμος του ΠΑΣΟΚ θα τα επιβάλλει σ' όλα τα ΑΕΙ της Χώρας (αλλ' άς αφήσουμε το "πώς" και το "τί" επέβαλλε τελικώς – δέν είναι του παρόντος).

β) Ήδη, όμως, απ' το 1978 είχαν αρχίσει να στραβώνουν τα πράγματα · ο αναμενόμενος πολιτικός κονφουζιονισμός ανακατεύθηκε με νεότερες αντιλήψεις περί ποιότητας ζωής, κι έκανε ένα διαλυτικό μίγμα : Μόλις αποφοίτησε "η γενιά του Πολυτεχνείου"(τί σύμπτωση!), οι επόμενες χρονιές των Σπουδαστών-μας (ή τουλάχιστον οι πιά έκδηλες μειοψηφίες τους) είχαν φαίνεται άλλη ιεράρχηση αξιών : "Κάτω τα προαπαιτούμενα" , "κάτω ο έλεγχος ταυτότητας των εξεταζομένων", "κάτω η εντατικοποίηση – έξω οι στόλοι απ' τη Μεσόγειο". Το τελευταίο αυτό σύνθημα ήταν, υποθέτω, η πολιτική νομιμοποίηση των προηγουμένων φυγοπονικών κηρυγμάτων.

Άλλωστε, ακόμη κι η φασιστικότερη εξωπέταξη των εργαζομένων στα Πανεπιστήμια (ερευνητών, υπαλλήλων, τεχνιτών) κατά τη διάρκεια της "ΚΑΤΑΛΗΨΗΣ" – βαφτιζόταν ... πολιτικό θέμα! Όταν πεισματικά αρνιόμουν να βγώ απ' τον χώρο της δουλιάς-μου, (υποστηρίζοντας ότι το δικό-μου συνδικαλιστικό Σωματείο δέν είχε κηρύξει απεργία), δεχόμουν προσβολές δυσπερίγραπτες απ' τους εκ των έσω βιαστές του Ασύλου. Είχα υπερασπισθεί το πανεπιστημιακό άσυλο, τον καιρό που εκείνοι ρουφούσαν ακόμη το νουνού τους – και τώρα έπαιρνα μαθήματα "δημοκρατικής" προοπτικής απο μύωπες. Η Ελλάδα, ύστερα απο ατελείωτα χαμένα χρόνια εμφυλίων και χούντας, έχανε τώρα ξανά το τραίνο της Ανάπτυξης – και τα παιδιά-μας παίζανε τους εκπορθητές των θερινών ανακτόρων του Τσάρου στην Αγιοπετρούπολη.

Και νά 'χεις απο πάνω και την ελληνική κοινωνία να διερωτάται "μα, τί κάνετε τελωσπάντων εσείς οι Καθηγητές εκεί μέσα" ; Φαρισαϊσμού αποθέωσις : Όταν το Πολυτεχνείο κατελήφθη απο εξωτερικούς σπάστες (οι οποίοι τώρα εξωπέταξαν τους Σπουδαστές – κι όχι τους Δασκάλους!) , η Σύγκλητος είχε αναγγείλει Συλλαλητήριο Διαμαρτυρίας Σπουδαστών και Γονέων για μια συγκεκριμένη μέρα : έξη χιλιάδες Σπουδαστές, σύν δώδεκα χιλιάδες γονείς - 18.000 διαδηλωτές θα ζώναν το Πολυτεχνείο γύρω-γύρω για να διατρανώσουν την αντίστασή-τους ενάντια στους καταπατητές του Ασύλου και καταστροφείς της περιουσίας του ελληνικού Λαού. Πόσοι μαζεύτηκαν για το συλλαλητήριο; Δεκαοχτώ χιλιάδες; Οκτώ χιλιάδες; Οκτακόσιοι; Όχι : Ογδόντα – κι' αυτοί σκόρπιοι στα μακρινά πεζοδρόμια.

Τότε συνειδητοποίησα το βαθύ κακό που είχε γίνει με τη χούντα · συνειδητοποίησα την ουσιωδώς απολιτική στάση της πλειονότητας των παιδιών μας, καθώς και το πόσο ψόφιοι είχαμε γίνει όλοι – περιλαμβανομένων δασκάλων, δημοσιογράφων, γονέων, εισαγγελέων και βουλευτών. Έγραφα συνεχώς επιφυλλίδες τότε, καυτηριάζοντας την κατάπτωση που έρχεται (στο βιβλίο-μου "Παιδεμός Παιδείας", Λύχνος, 1993, συγκέντρωσα σε παράρτημα μερικά απ' τα κείμενα αγωνίας εκείνης της εποχής), για να βρίσκω ενίοτε και το γραφείο-μου βανδαλισμένο...

Τώρα βέβαια τα πράγματα έχουν (κάμποσο) αλλάξει. Κι όμως, ούτε τα χαμένα χρόνια (ούτε η αφιέρωση στην ανάπτυξη της Χώρας) ξανακερδίζονται εύκολα. Νά που είχαν δίκιο τα καλόπαιδα : Το θέμα ήταν όντως πολιτικό – αλλα κι ο γιαλός ήταν ήδη στραβός.

γ) Τόσο στραβός, ώστε καθόλου δέν εκπλησσομένοι απ' την εξέλιξη των (εκτός πανεπιστημίου) πολιτικών πραγμάτων μας. Θεωρητικώς, οι σοσιαλδημοκρατικές ιδέες θα μπορούσαν να βρούν καταφύγιο στους ακόλουθους πολιτικούς σχηματισμούς :

- (i) Στα κατάλοιπα της Ενώσεως Κέντρου,
- (ii) στο σχήμα που θα λεγόταν ΠΑΣΟΚ, και
- (iii) σε νέα πολιτικά σχήματα.

• Στην αρχή, τα πράγματα έμοιαζαν ότι πήγαιναν καλά : Το σχήμα "Ένωση Κέντρου/Νέες Δυνάμεις" προοριζόταν να γίνει ο χώρος ανάπτυξης των παλαιών καλών προθέσεων προς τις νέες ιδεολογικές και πρακτικές δυνατότητες. Αμ δέ! Οι τρικλοποδιές, οι μετονομασίες, οι αποσχίσεις, οι διαγραφές κι η γνωστή τελική εικόνα "ο Ζίγδης αγκαλιά με τη σφραγίδα του", ακύρωσαν γρήγορα το όνειρο.

• Το χειρότερο ήταν που κάμποσοι απ' τις Νέες Δυνάμεις, μεσμερισμένοι απ' τον Ανδρέα, βρήκαν καταφύγιο στο ανερχόμενο ΠΑΣΟΚ. Η ψυχή-τους το ξέρει, βέβαια, πώς κατάφεραν ν' αντέξουν τις μαρξιστικές απολιθώσεις και το αφεντίλκι του νέου αρχηγού τους. Άλλωστε, στο ΠΑΣΟΚ εκείνης της εποχής, αυτές ακριβώς οι τάσεις και οι λεξιμαγικές μεταμορφώσεις του αρχηγού, δέν αφήναν μεγάλα περιθώρια για την συνεπή καλλιέργεια μιας δύσκολης ιδεολογίας όπως ήταν ο εξελισσόμενος ευρωπαϊκός δημοκρατικός σοσιαλισμός.

• Αντιθέτως, οι ελπίδες ξαναφούντωσαν όταν αναγγέλθηκε η ίδρυση του ΚΟΔΗΣΟ. Όπως λέει γνωστός ελληνος διανοητής, "το κόμμα αυτό ήταν η τελευταία απόπειρα εξαγνισμού της ελληνικής πολιτικής συνείδησης". Ήταν όμως απόπειρα μόνον. Διοτι ούτε τα χαρίσματα του ευπατρίδη Πεσματζόγλου, ούτε οι αγαθές προθέσεις των τιμίων εταίρων απο παλαιότερα σχήματα (ΣΔΕ, Ν.Π.Δ. κ.ά), κατάφεραν να προσελκύσουν το εκλογικό σώμα. Κι εδώ είναι που διαφωνώ με πολλούς παλαιούς συμπορευτές του ΚΟΔΗΣΟ για τις ερμηνείες αυτής της αποτυχίας. Εγώ υποστηρίζω ότι ο λαός μας απλούστατα **δέν γούσταρε** :

- την αναγνώριση της φυσικής περιπλοκής των προβλημάτων του τόπου και, επομένως, την ανάγκη μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού,
- την προφανέστατη εξάρτηση των συμφερόντων-μας απ' τα συμφέροντα των ξένων, ούτε
- τη μακροπρόθεσμη σημασία της δύσκολης επένδυσης που είναι η Παιδεία. Αντ' αυτών, (κατα πλειονότητα και ανεξαρτήτως κομματικών τοποθετήσεων), προτιμούσε :
- το "εδώ και τώρα" ή το "δός-τα όλα",
- το "ΕΟΚ και ΝΑΤΟ", και
- το "όχι στην εντατικοποίηση".

Αυτά προτιμούσε, κι αυτά πήρε (άν τα πήρε, βέβαια, διοτι κανείς δέν μπορεί να εξαπατήσει επι μακρόν την Παραγωγική Πραγματικότητα).

Μ' άλλα λόγια (φίλος Πλάτων, φιλέτερα δε αλήθεια), δέν βλέπω γιατί πρέπει να αποκρύπτομε αυτήν την κοινωνική πραγματικότητα (*) – αναβάλλοντας έτσι επ' αόριστον τη σωστή διάγνωση (άρα και τη σωστή θεραπεία). Η αναίρεση των αδικιών του Εμφυλίου πράγματι κερδήθηκε – όπως κι η στερέρωση της Δημοκρατίας. Η δημοκρατία όμως πρέπει να καταχτάται συνεχώς – και δέν θέλει πολύ για να πέσει στον οικονομικό ατομικισμό και την απολιτικότητα (ιδίως σε κοινωνίες με εμφανώς μικρή δημοκρατική παράδοση όπως η δική μας).

Όταν ο Πεσματζόγλου θα με καλέσει στο σπίτι να μου προτείνει τη δεύτερη (σίγουρη, έλεγε) θέση στο ψηφοδέλτιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, θα καταλάβω ότι το είχε πάρει κι αυτός απόφαση να "ξενιτευθεί" πλέον...

- Σε λίγο, οι υποβαθμισμένες ιδέες του ψύχραιμου, αντιλαϊκίστικου, αντιαρχηγικού δημοκρατικού στοχασμού, θα σκορπίσουν νομοτελειακά σε διάφορες πολιτικές παρέες όπως η Ομάδα Γ. Κουμάντου (παρα λίγο θα είχαμε διακυρήξει την ίδρυση της "Δημοκρατικής Άμυνας") και η Ομάδα Α. Δροσόπουλου ("Κεντρο Σοσιαλιστικών Μελετών – συστατικό απομεινάρι του ΚΟΔΗΣΟ), και πολλές άλλες.

Πάντως, και μεγάλοι πολιτικοί σχηματισμοί φαίνεται να έχουν σήμερα "μολυνθεί" (κάπως αργά, φεύ) απ' τις ισόρροπες εκείνες ιδέες, όπως λ.χ. το επ' ολίγον εκσυγχρονιστικό ΠΑΣΟΚ, ή η κεντρομόλος Νέα Δημοκρατία. Λές ;

Και διότι "ο κομμουνισμός πέθανε επειδή απέτυχε - ενώ η σοσιαλδημοκρατία πέθανε επειδή επέτυχε" (Ράλφ Ντάρεντορφ) , αλλά η ουσία-της είναι η δυνατότητα να αναδιατυπώνει τους στόχους της, μέσα στις αντιφάσεις ενός παγκοσμιοποιημένου πλανήτη" (Φελίπε Γκονζάλες).

Θεοδόσιος Τάσιος

Καθηγητής Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου. Επίτιμος Διδάκτωρ τριών άλλων ξένων Πανεπιστημίων. Μέλος της Ακαδημίας Επιστημών του Torino. Εμπειρογνώμων UNESCO, UNIDO και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίτιμος πρόεδρος της Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρίας. Συγγραφέας 300 επιστημονικών άρθρων και 30 βιβλίων. Πρόεδρος της ΕΜΑΕΤ (Εταιρία Μελέτης Αρχαίας Ελληνικής Τεχνολογίας).

(*) Σπεύδω δε να διευκρινίσω ότι "κρίνω μόνον, δέν κατακρίνω". Σε θέματα Αξιολογίας (στα οποία υπάγεται και η πολιτική απόφαση), δέν νοείται έπαινος ή ψόγος : Σε θέματα **ι ε ρ ά ρ η σ η ς** αναγκών (κυρίως στο κρίσιμο δίπολο "εγώ και τώρα" ή "εμείς και αύριο"), δέν υπάρχει εξωγενής κανόνας · οι αρμόδιοι πολίτες αποφασίζουν.

Με τρώει όμως το μαράζι ότι ο κυρίαρχος πολιτικός λόγος των τεσσάρων τελευταίων δεκαετιών, δέν περιέγραφε με ειλικρίνεια τις **σ υ ν έ π ε ι ε ς** των εναλλακτικών σεναρίων...